

СРГИГМС

Синдикат радника грађевинарства
и индустрије грађевинског материјала Србије

BWI

Building and Wood
Worker's International

ПРОФЕСИОНАЛНЕ БОЛЕСТИ - ПРАВА И ОБАВЕЗЕ -

Проф. др Петар Булат

Новембар, 2022. године

Предговор

У циљу унапређења безбедности и здравља на раду у грађевинарству, а уз финансијску подршку Интернационале радника грађевинарства и дровета (BWI – Building and Wood Worker's International), Синдикат радника грађевинарства и ИГМ Србије припремио је брошуру о професионалним оболењима. Текст брошуре израдио је проф. др Петар Булат, професор медицине рада на Медицинском факултету Универзитета у Београду, доајен медицине рада у Србији, наш вишегодишњи сарадник са којим је овај Синдикат одржао низ семинара на тему безбедности и здравља на раду.

Крајем новембра 2019. године, од стране Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, формиране су три радне групе са циљем заштите и унапређења положаја грађана, са посебним акцентом на особе са инвалидитетом. Такође је формирана и радна група за израду нацрта закона о осигурању од повреда на раду ради накнаде штете. Том приликом, министар је нагласио да ће у Србији по први пут бити уведено обавезно осигурање од повреда на раду ради надокнаде штете. Закон би омогућио радницима и њиховим породицама да у случају несреће на раду лакше наплате одштету, за разлику од тренутне праксе, када се за то право морају борити на суду. Поред представника ресорног Министарства, групу чине и представници Министарства здравља и Министарства финансија, Удружења осигуравача Србије, као и представници социјалних партнера: Уније послодавца Србије, Савеза самосталних синдиката Србије и Уједињених гранских синдиката „Независност“. До данашњег дана, нацрт закона није израђен.

За доношење овог изузетно важног закона који би регулисао осигурање од повреда на раду, професионалних болести и накнаду штете и који би употпунио Закон о раду и Закон о безбедности и здрављу на раду, залаже се и Синдикат радника грађевинарства и ИГМ Србије у оквиру активности које се односе на примену мера за безбедност и здравље на раду. У својим залагањима, Синдикат се пре свега руководи позитивним примером Закона о социјалном осигурању Аустрије који се темељи на начелима обавезног осигурања, солидарности и аутономности. Овај закон се већим делом финансира из доприноса које уплаћују послодавци и запослени, по принципу „плаћаш док радиш“, а састоји се из: пензијског, здравственог и осигурања од повреда на раду, а осигурање од повреда на раду обухвата: спречавање повреда на раду и професионалне болести, лекарску помоћ на радном месту, пружање прве помоћи у случају повреде на раду, лечење, рехабилитацију и исплату накнаде у случају повреде на раду или професионалног оболења. За разлику од аустријског, српски закон који би требао да регулише област осигурања од повреда на раду и надокнаду штете, нажалост не обухвата и професионална оболења.

Чињеница је да достојанствен рад подразумева и и безбедан рад. Ипак, статистички подаци говоре да сваких 15 секунди један радник премине услед несреће која се д догодила на раду или услед професионалне болести. Савремено тржиште рада, убрзани темпо живота, глобализација и убрзани технолошки напредак, са собом доносе и психо-социјалне ризике, који на мање приметан начин утичу на здравље радника и које није увек лако открити, што је подстакло експанзију професионалних болести које преузимају примат над повредама на раду.

У складу са Планом рада СРГИГМС и Резолуцијом о безбедности и здрављу на раду донетој на Петом конгресу СРГИГМС и ове године смо наставили праксу израде брошура која помаже радницима у оквиру безбедности и здравља на раду. Брошури о професионалним болестима претходиле су Смернице за безбедан и здрав рад на отвореном при условима ниских температура и Смернице за безбедан и здрав рад на отвореном при високим температурама. Ова брошуре има за циљ да упозна запослене са правима оболелих од професионалних оболења и обавезама послодаваца код превенције професионалних болести које погађају све већи број запослених у Србији.

Саша Торлаковић,
председник Синдиката радника грађевинарства и ИГМ Србије

Садржај

• Увод	3
• Листа професионалних болести	4
• Критеријуми за утврђивање професионалног оболења.....	6
• Процедура утврђивања професионалног оболења.....	7
• Изазови у процесу утврђивања професионалног оболења.....	10
• Величина проблема.....	12
• Права оболелих од професионалног оболења.....	15
• Обавезе послодавца везане за превенцију професионалних болести.....	16

Увод - Професионалне болести

Постоји велики број дефиниција професионалних болести. Готово свака држава има своју специфичну дефиницију професионалне болести, што отежава поређење броја професионалних болести између држава. Највећи број дефиниција професионалних болести у својој основи има дефиницију Међународне организације рада (МОР). Међународна организација рада професионалне болести дефинише као болести настале као резултат изложености факторима ризика који произистичу из радне активности (Према Протоколу из 2002. године, уз Конвенцију о безбедности и здрављу на раду (Ц155) из 1981. године.

Међународна организација рада је професионалне болести ставила у фокус још при оснивању. Наиме, МОР је основан 1919. године и исте године прогласио Антракс за професионално оболење. Прву листу професионалних болести МОР је утврдио 1925. године (Конвенција 18) и на њој су се налазили: Антракс, тровање оловом и тревање живом. Друга листа професионалних болести усвојена је 1934. године (Конвенција 42) и на њој се налазило 10 болести. Трећа листа усвојена је 1964. године и освежена 1980. године (Конвенција 121) и на њој се налазило 29 оболења. Актуелна листа професионалних болести усвојена је 2002. године и коригована 2010. године (препорука 194) и на њој се налази 106 оболења.

Као и друге државе, Србија има сопствену дефиницију професионалних болести. Закон о здравственом осигурању у члану 51. дефинише професионалне болести као: „Оболење настало услед дуже изложености штетностима насталим на радном месту“. Ова дефиниција најближа је дефиницији Међународне организације рада. Међутим, како је реч о релативно новој дефиницији коју не прате други прописи који би регулисали њену примену, ова дефиниција професионалних болести није заживела и готово уопште се не примењује.

- У Србији се готово искључиво примењује дефиниција из Закона о пензијском и инвалидском осигурању. Наведени закон у члану 24. дефинише професионалне болести као: „Одређене болести настале у току осигурања, проузроковане дужим непосредним утицајем процеса и услова рада на радним местима, односно пословима које је осигураник обављао“. Као што фраза „одређене болести“ имплицира, из Закона о пензијском и инвалидском осигурању произтекла је листа професионалних болести. Она је дефинисана Правилником о утврђивању професионалних болести у коме је наведено 66 болести.

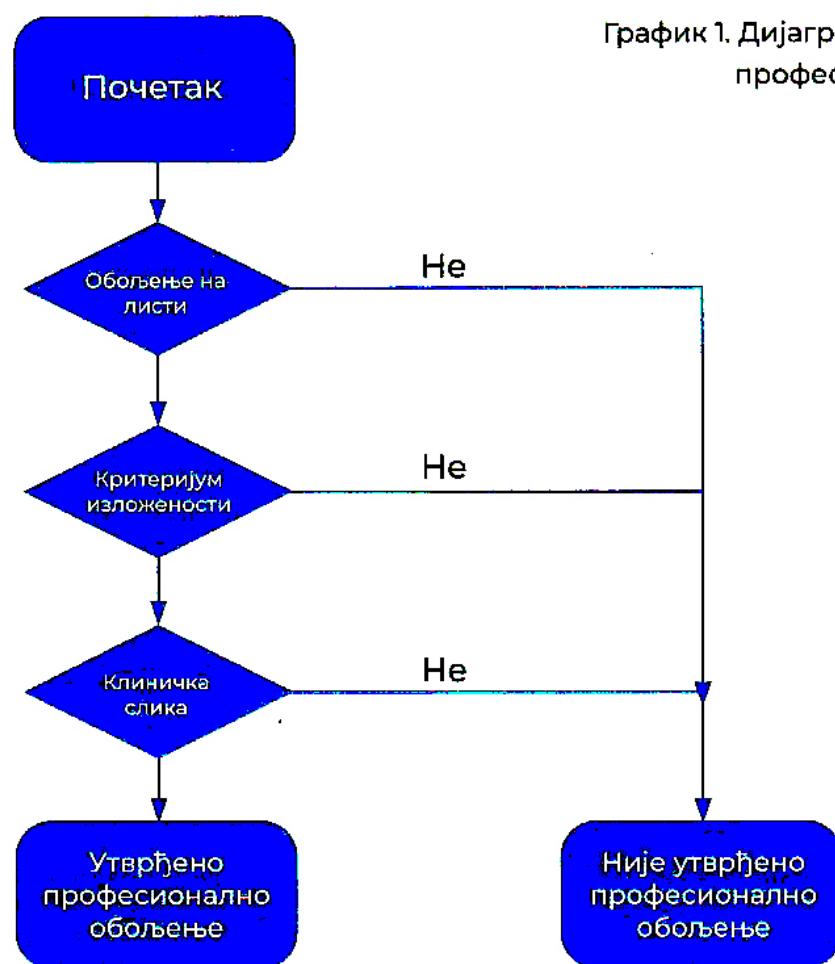
Листа професионалних болести (2019)

1. Тровање оловом или његовим једињењима
2. Тровање живом или њеним једињењима
3. Тровање арсеном или његовим једињењима
4. Тровање талијумом или његовим једињењима
5. Тровање платином или њеним једињењима
6. Тровање осмијумом или његовим једињењима
7. Тровање фосфором или његовим једињењима
8. Тровање манганом или његовим једињењима
9. Тровање берилијумом или његовим једињењима
10. Тровање кадмијумом или његовим једињењима
11. Тровање селеном или његовим једињењима
12. Тровање ванадијумом или његовим једињењима
13. Тровање хромом или његовим једињењима
14. Тровање никлом или његовим једињењима
15. Тровање цинком или његовим једињењима
16. Тровање бакром или његовим једињењима
17. Тровање алуминијумом или његовим једињењима
18. Тровање кобалтом или његовим једињењима
19. Тровање калајем или његовим једињењима
20. Тровање antimоном или његовим једињењима
21. Тровање халогеним елементима и њиховим једињењима - укључујући и флуором и фозгеном
22. Тровање сумпором или његовим једињењима
23. Тровање азотним једињењима укључујући и амонијаком
24. Тровање угљенмоноксидом
25. Тровање цијаном или његовим једињењима
26. Тровање алифатским угљоводоницима
27. Тровање цикличним угљоводоницима или њиховим хомолозима
28. Тровање нитро и аминодериватима угљоводоника
29. Тровање халогеним дериватима угљоводоника
30. Тровање угљендисулфидом
31. Тровање алкохолима или естрима или алдехидима или кетонима
32. Тровање изоцијанатима
33. Тровање крилонитрилом
34. Тровање пестицидима који нису обухваћени под другим тачкама
35. Оболења изазвана јонизујућим зрачењем

36. Оболења изазвана нејонизујућим зрачењем укључујући и ултравибично и инфрацрвено зрачење
37. Оболења изазвана повишеним или сниженим атмосферским притиском
38. Оштећење слуха изазвано буком
39. Оболења изазвана вибрацијама које се преносе на руке и вибрацијама које се преносе на цело тело
40. Хронични теносиновитис (шаке и ручног зглоба), бурзитис зглобова (олекранона и препателарни) настао услед пренапрезања и дуготрајног притиска
41. Синдром карпалног тунела
42. Парализа нерава услед пренапрезања и дуготрајног притиска
43. Оштећење менискуса колена услед дуготрајног оптерећења у нефизиолошком положају
44. Импортоване болести изазване вирусима, бактеријама и паразитима
45. Антропозоонозе
46. Вирусни хепатитис (изузев ХАВ)
47. Парентерална инфекција изазвана вирусом СИДА-е (АИДС)
48. Туберкулоза
49. Тетанус
50. Оболења проузрокована директним контактом са другим биолошким агенсима на раду која нису напред наведена а за које постоје научни/литерални докази или за које постоје докази из практичних искустава
51. Силикоза плућа
52. Силико-туберкулоза
53. Азбестоза плућа
54. Пнеумокониоза рудара угљенокопа
55. Пнеумокониоза узрокована тврдим металом
56. Пнеумокониозе узроковане нефиброзогеном прашином/влакнima
57. Бисиноза плућа
58. Канабиоза
59. Багасоза
60. Бронхијална астма
61. Егзогени алергијски бронхиоло-алвеолитис
62. Оболења горњих дисајних путева
63. Хронични опструктивни бронхитис
64. Контактни и иритативни дерматитис
65. Рецидивантна уртикарија
66. Малигне болести

Критеријуми за утврђивање професионалног оболења

Први и основни критеријум за утврђивање професионалног оболења је да се оболење налази на листи професионалних болести¹. Међутим, иако то не стоји у Правилнику, треба проверити да ли је оболели имао то оболење пре ступања на посао. У том случају, без обзира што су испуњени остали критеријуми за утврђивање професионалног оболења, оно неће бити утврђено². Следећи критеријум је да је оболели био изложен штетности која је предвиђена Правилником, односно да су испуњени услови из колоне „Послови и радна места на којима се болест појављује“ у Правилнику о утврђивању професионалних болести³. Последњи услов наведен је у колони „Услови за признавање болести као професионалне“ а испуњеност овог условия проверава специјалиста медицине рада и комисија за утврђивање професионалног оболења. Ток утврђивања професионалног оболења⁴ приказан је у Графику 1.

¹ Запослени код кога је настало токсично оштећење јетре услед изложености на радном месту, иако делује правично да му се утврди професионално оболење, нема могућности да оствари то право јер се токсично оштећење јетре не налази на листи професионалних болести у Правилнику.

² На пример, код запосленог који у здравственом картону има податке да је боловао од бронхијалне астме, у случају да током рада дође до развоја алергије на материју из процеса рада, неће бити утврђено професионално оболење.

³ Овај критеријум је понекад веома неправедан. Наиме, у случају хроничног опструктивног бронхитиса, услов наведен у колони „Послови и радна места на којима се болест појављује“ је „Послови и радна места на којима долази до контакта са иритирајућом прашином“. Овако дефинисаним условом искључује се право на признавање овог оболења код изложености гасовима са иритирајућим својствима (хлор, сумпор диоксид и др.).

⁴ Међу условима за утврђивање професионалног оболења наведеним у Правилнику, постоје и услови које је немогуће испунити. На пример, један од услова за признавање професионалног оболења „хронични опструктивни бронхитис“ је да је оболели одувек непушач, при чему је немогуће документовати да је оболели непушач.

Процедура утврђивања професионалног оболења

Процедура утврђивања професионалног оболења је у суштини веома једноставна и почиње сумњом да се код пацијента ради о професионалном оболењу. На професионално оболење може да посумња оболели, његови укућани, колеге, синдикат и наравно изабрани лекар или специјалиста медицине рада⁵. Следећа етапа је упућивање специјалисти медицине рада који сагледава да ли су испуњени услови за утврђивање професионалног оболења. Уколико он процени да постоји могућност да се код пацијента ради о професионалном оболењу упућује га у Институт за медицину рада Србије, Завод за здравствену заштиту радника у Новом Саду или Завод за здравствену заштиту радника у Нишу. Ове установе утврђују професионално оболење или доносе одлуку да није утврђено професионално оболење. У случајевима утврђеног професионалног оболења, послодавац је у обавези да попуни Образац 2: „Извештај о професионалном оболењу“ који је дат у Правилнику о садржају и начину издавања обрасца извештаја о повреди на раду и професионалном оболењу. Извештај попуњава послодавац тако што одмах, а најкасније у року од 24 часа од часа сазнања да је утврђено професионално оболење, у Образац 2. уноси све тражене податке. Након што упише све податке, послодавац је у обавези да најкасније у року од 24 часа од уписа података достави пет примерака извештаја здравственој установи у којој је утврђено професионално оболење. Здравствена установа која је утврдила професионално оболење уписује у извештај налаз и мишљење у року од два дана од дана његовог пријема и попуњени извештај доставља послодавцу најкасније наредног дана. Попуњени Извештај о професионалном оболењу послодавац доставља у наредних 48 часова филијали Републичког фонда за здравствено осигурање код које оболели остварује права из здравственог осигурања. Та филијала оверава свих пет примерака извештаја, од којих задржава један примерак извештаја за своје потребе, а остале примерке враћа послодавцу. Послодавац један примерак овереног извештаја задржава за своје потребе, један примерак извештаја доставља запосленом одмах, а најкасније у року од два дана од његовог пријема, један примерак извештаја доставља филијали Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање и један примерак извештаја доставља Министарству надлежном за рад - Управи за безбедност и здравље на раду. Ток утврђивања професионалног оболења приказан је у Графику 2.

⁵ Најчешће је проблем у овом делу. Запослени немају довољно информација о професионалним болестима па и не размишљају у томе. Изабрани лекар под притиском дневних обавеза не стиче да размишља да ли је изложеност на радном месту узрок болести. Услед измене прописа, запослени су ретко прегледани од лекара медицине рада, те се ретко поставља сумња да се ради о професионалном оболењу.

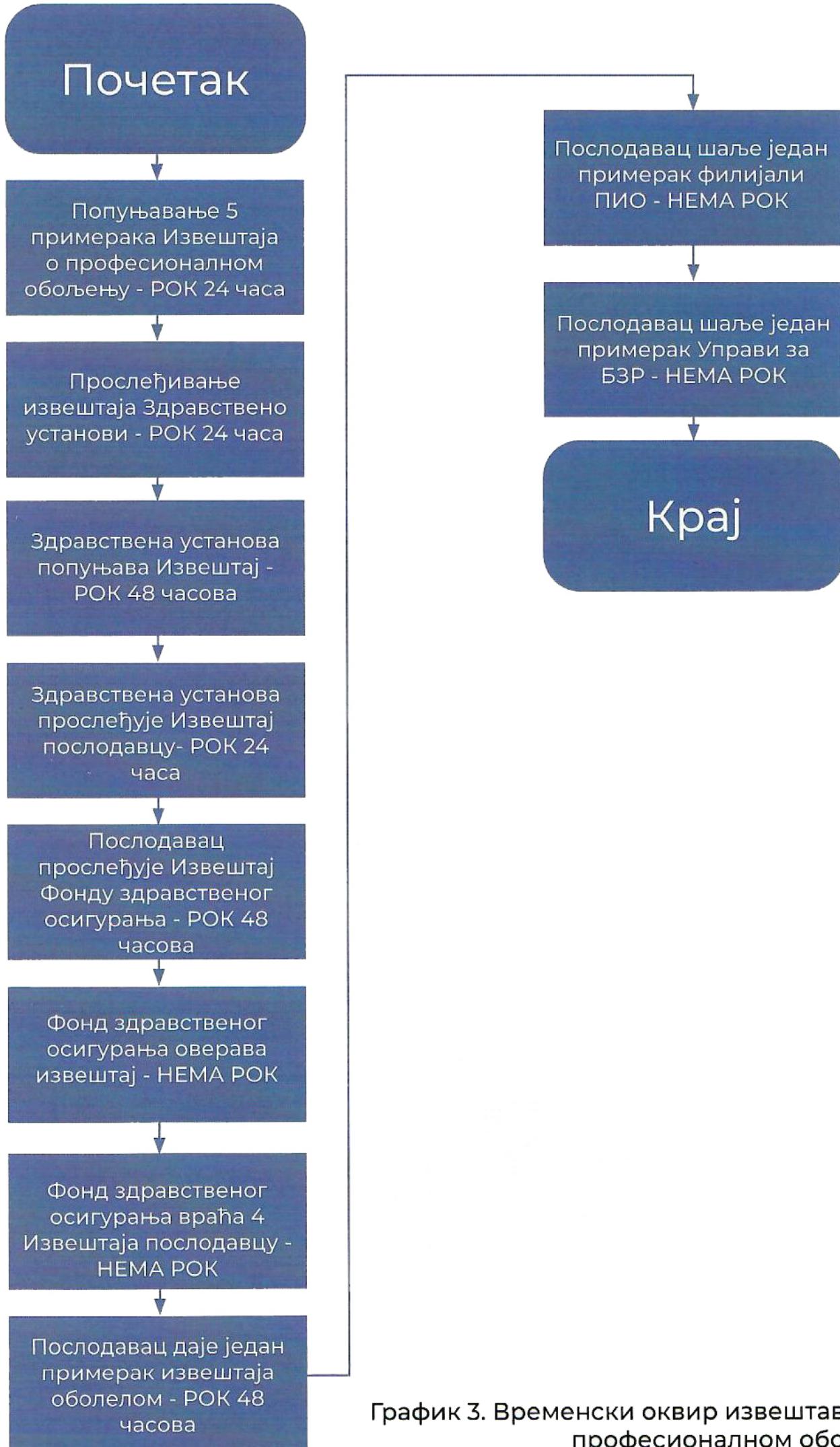

График 3. Временски оквир извештавања о професионалном оболењу

Изазови у процесу утврђивања професионалног оболења

- Једна од првих препрека у утврђивању професионалних оболења је да регулатива ове области у Србији омогућава да се признају само болести које су на листи професионалних болести. Не постоје изузетци, само оболења која су наведена у Правилнику о утврђивању професионалних болести могу бити професионална. Препорука Европске комисије из 1990. године сугерише да би требало омогућити и признавање болести које нису на листи уколико постоји јасна веза између болести и изложености на радном месту⁶. Последња Листа професионалних болести из 2019. године, у делу који се односи на инфективне агенсе, омогућила је и признавање инфективних оболења која нису наведена у Листи професионалних болести. То је створило могућност да се и у Србији КОВИД призна као професионално оболење.
- Актуелни прописи не прописују процедуру утврђивања професионалног оболења, тако да није јасно да ли специјалиста медицине рада има право да утврди професионално оболење или да може да посумња на професионално оболење. Такође, у прописима се не помиње да Институт за медицину рада Србије (Референтна установа медицине рада Републике Србије) утврђује професионално оболење. На основу досадашње праксе, сматра се да право за утврђивање професионалног оболења поред Института за медицину рада Србије имају и Завод за здравствену заштиту радника у Новом Саду и Нишу, међутим, ниједним Правилником то није експлицитно наведено.
- У оквиру проблема одсуства јасне процедуре утврђивања професионалног оболења истиче се и проблем недовољно прецизно дефинисаних критеријума за утврђивање професионалних оболења. У оквиру критеријума за утврђивање професионалног оболења наведеним у Правилнику само њих 17 је прецизно дефинисано, док за осталих 49 оболења критеријуми нису довољно прецизни што омогућава различито тумачење. Нарочито имајући у виду да на основу досадашње праксе три установе утврђују професионална оболења.
- Посебно значајан је питање двостепености. Као што је већ истакнуто, критеријуми за утврђивање професионалног оболења нису довољно прецизни па то може довести до различитих одлука у поменуте три установе које се баве утврђивањем професионалних оболења. Наши прописи предвиђају могућност да нездовољна страна има право жалбе. Међутим, у случају утврђивања професионалног оболења није дефинисано коме се нездовољна страна може жалити.

⁶ Значај ове препоруке је што се не захтева компликован процес измене Листе професионалних болести да би се утврдило професионално оболење које није обухваћено листом. Предност овог приступа се види на примеру КОВИД-а, који се у моменту пандемије није налазио на листи професионалних болести али је захваљујући примени Препоруке у већини земаља ЕУ ово оболење прихваћено као професионално и оболели су имали сва права као и друге особе оболеле од професионалних болести.

- Закон о здравственом осигурању у члану 52. ставу 1. наводи да право на здравствену заштиту из члана 51. овог закона (који укључује и професионална оболења), обухвата мере превенције и раног откривања болести. Међутим, у пракси се оболели сусрећу са различитим тумачењем овог члана Закона. Једно од могућих решења је да трошкове дијагностике професионалног оболења сноси послодавац. Због могућих трошкова у случају да се утврди професионално оболење, послодавац није заинтересован да финансира дијагностику професионалног оболења. С друге стране, запосленом би то било велико финансијско оптерећење при чему је и несигурно да ће му бити утврђено професионално оболење што би му омогућило да рефундира уложени новац. У развијеним земљама, процес утврђивања професионалних болести сносе државна осигурања од професионалних болести и повреда на раду. Како је Републички фонд за здравствено осигурање (РФЗО) једини облик државног здравственог осигурања, најлогичније би било да он сноси ове трошкове. Како је највећи део права која остварују оболели од професионалних болести дефинисан Законом о пензијском и инвалидском осигурању, има основа да трошкове дијагностике професионалног оболења сноси Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање. Тим пре што је једно од актуелних тумачења Правилника о утврђивању професионалних болести, то да се он односи само на права из пензијског и инвалидског осигурања.
- Један од мањих проблема је што образац 2. „Правилник о садржају и начину издавања обрасца извештаја о повреди на раду и професионалном оболењу“, за значајан број поља предвиђат текстуални унос који није погодан за статистичку обраду и самим тим је тешко предузети мере за превенцију професионалних болести засновану на подацима.
- Као последица свих наведених изазова у Србији је број утврђених професионалних оболења занемарљив у односу на реални број професионалних оболења. Број утврђених професионалних оболења у Институту за медицину рада Србије приказан је у Графику 4. Из различитих разлога, Управи за безбедност и здравље на раду Републике Србије пријављује се само део утврђених професионалних оболења. Поређење броја утврђених професионалних оболења у Институту за медицину рада Србије и пријављених Управи за безбедност и здравље на раду указује да послодавци не обавештавају Управу о утврђеним професионалним болестима. Број пријављених професионалних оболења Управи за безбедност и здравље на раду Републике Србије у односу на број утврђених професионалних болести у Институту за медицину рада Србије приказан је у Графику 5.

Величина проблема

Међународна организација рада (МОР) процењује да сваке године око 160 милиона радника оболи од професионалних болести. Њихове процене о броју преминулих радника упозоравају да преко два милиона радника премине услед професионалних болести (12). На основу података о учесталости повреда и професионалних оболења израчунато је да државе као Србија због тога губе годишње око 4% бруто друштвеног производа. У случају наше земље губитак је око две милијарде евра годишње (ради поређења, Ауто-пут Обреновац-Прељина од 103 километра коштао је 800 милиона евра). Експерти из области безбедности и здравља на раду сматрају да би се наш губитак везан за повреде на раду и професионалне болести могао преполовити без значајнијих новчаних улагања.

Анализирајући податке о броју професионалних оболења у Србији у периоду 2000. – 2021. године (График 4.), уочава се да постоји константан тренд опадања броја професионалних оболења. Истовремено постоји и значајан пораст запослености и индустријских активности те се овај пад једино може објаснити непрепознавањем и непријављивањем професионалних болести. О постојању озбиљног проблема пријављивања професионалних болести говори График 5. из кога се сагледава да се Управи за безбедност и здравље на раду професионалне болести пријављују само спорадично, иако је за непријављивање професионалног оболења запрећена казна од 800.000 до 1.000.000 динара. Као што је већ истакнуто, број утврђених професионалних оболења у Србији је значајно испод броја професионалних оболења која се очекују на основу броја запослених у Србији. На основу броја утврђених професионалних оболења у Хрватској, Словачкој и Румунији, око 10-12 на 100.000 запослених, очекивало би се да се у Србији утврди око 300 професионалних оболења годишње. Нажалост, број утврђених професионалних оболења је 100 пута мањи. График 6. приказује апсолутни број утврђених професионалних оболења у Хрватској, Словачкој, Чешкој, Румунији Бугарској и Србији 2013. - 2019. године. Уочава се да је највећи број професионалних оболења утврђен у Финској, земљи за коју се сматра да има најбоље организовану службу медицине рада. Изузев Србије, најмањи апсолутни број регистрован је у Бугарској. На графику 7. приказан је број утврђених професионалних оболења изражен на 100 хиљада запослених. Уочава се да Финска има два пута више случајева него Чешка. Такође, евидентно је да је поред Србије најмањи број утврђених професионалних оболења на 100 хиљада запослених у Бугарској. Ови подаци делују парадоксално. Наиме, основни задатак медицине рада је превенција повреда на раду и професионалних болести а највећи број професионалних болести утврђен је у Финској и Чешкој земљама које имају изузетно развијене службе медицине рада.

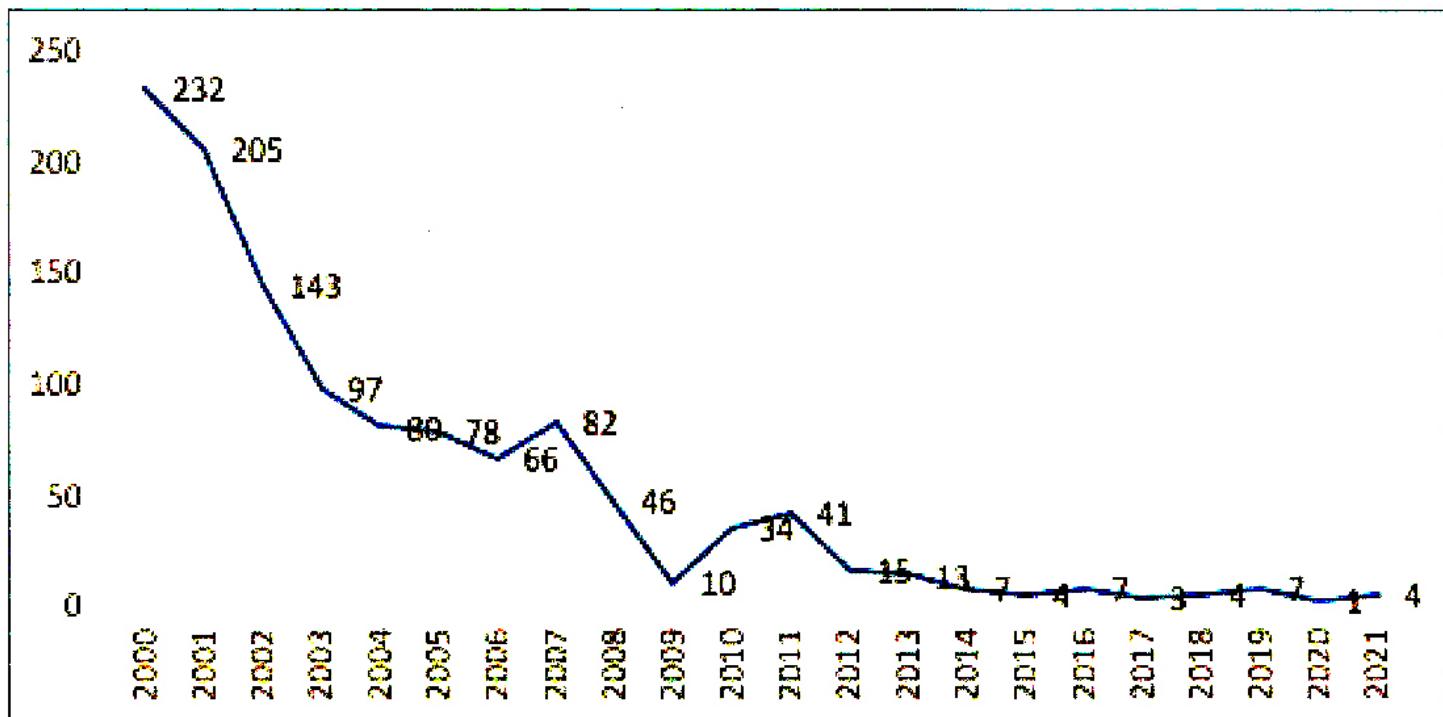

График 4. Број утврђених професионалних оболења у Институту за медицину рада Србије 2000. – 2021.

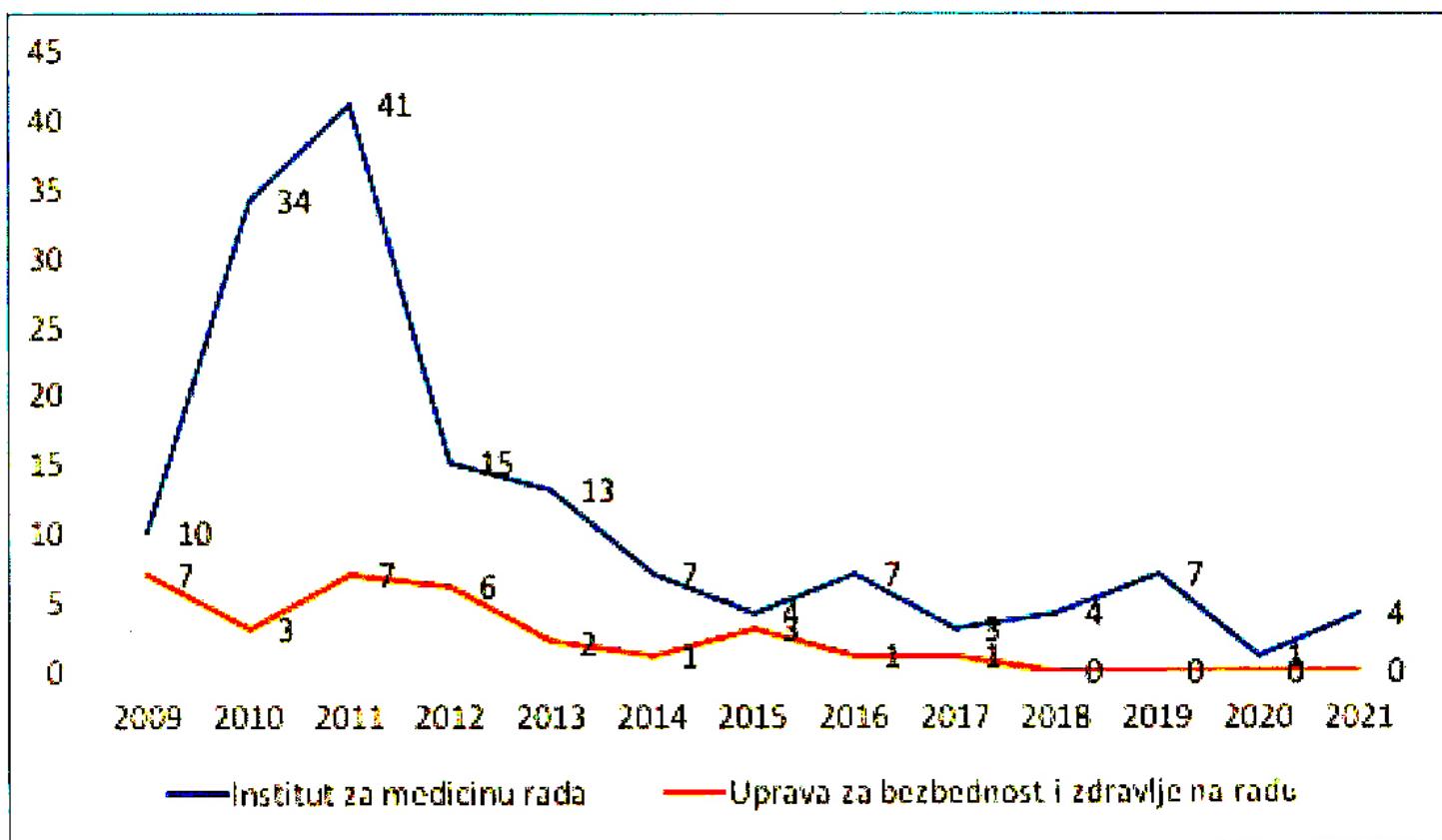

График 5. Број утврђених професионалних оболења 2009. – 2021.

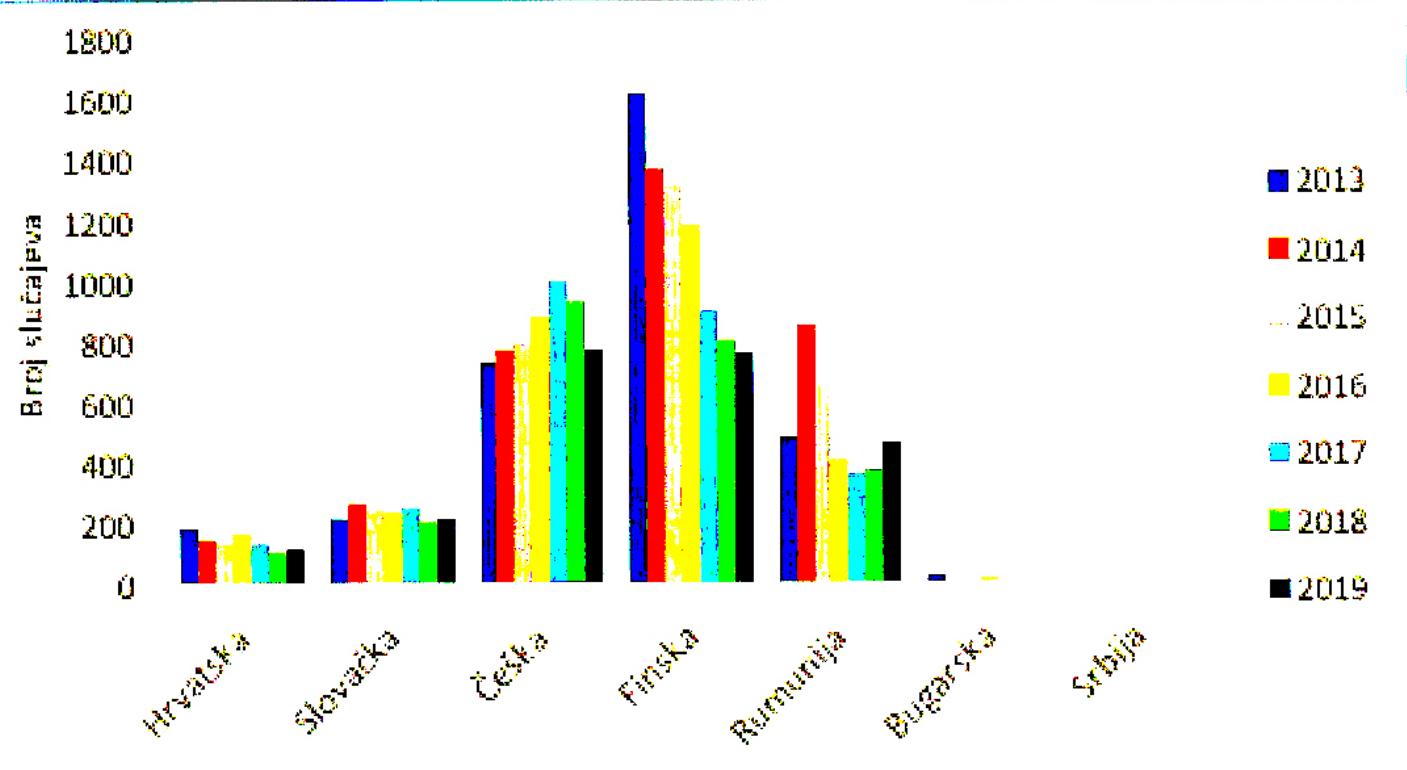

График 6. Број утврђених професионалних оболења у Хрватској, Словачкој, Чешкој, Румунији Бугарској и Србији 2013. - 2019.

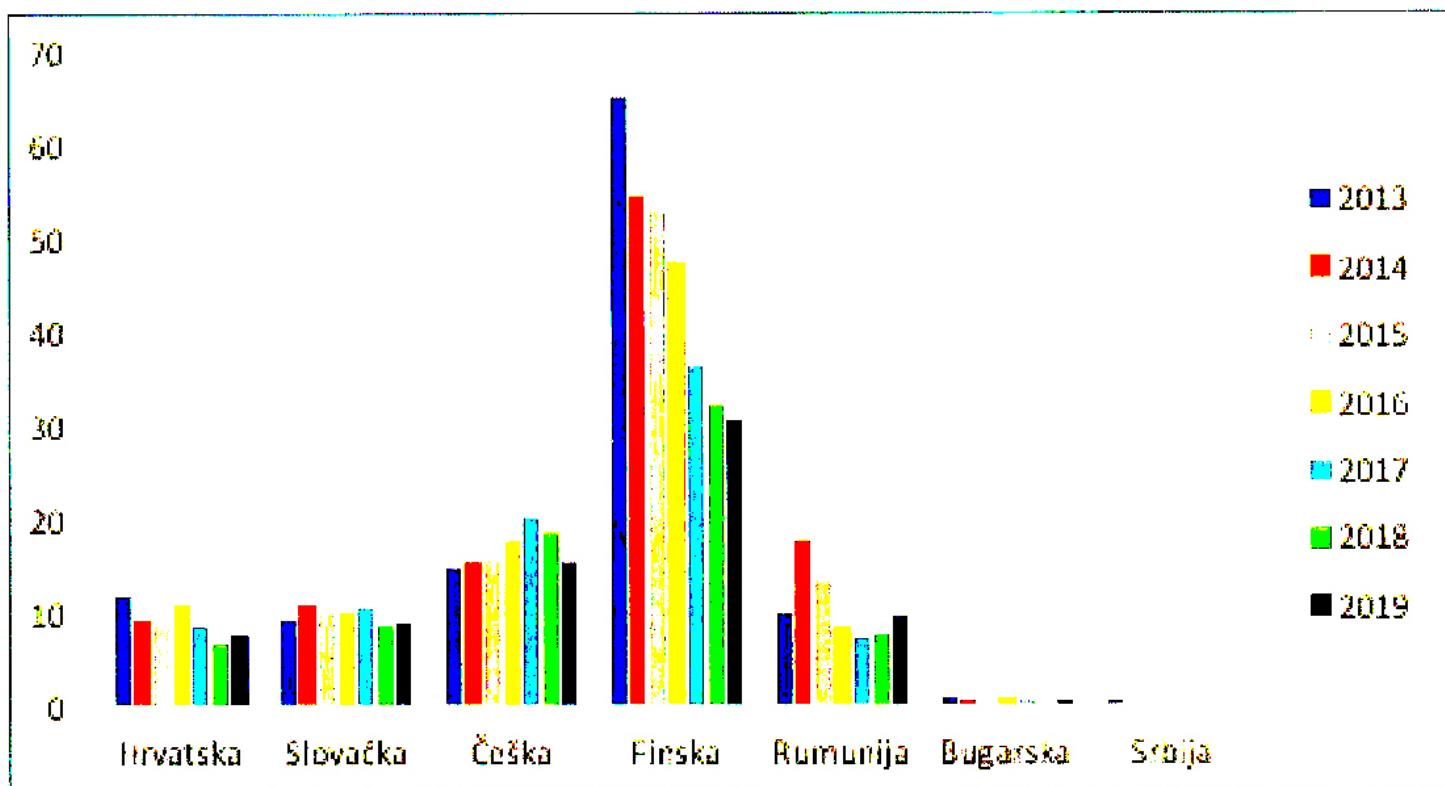

График 7. Број утврђених професионалних оболења у Хрватској, Словачкој, Чешкој, Румунији, Бугарској и Србији 2013. - 2019. изражен на 100.000 запослених.

Права оболелих од професионалног оболења

Према члану 22. Закона о здравственом осигурању, лица која нису обухваћена здравственим осигурањем имају право на здравствену заштиту и право на накнаду трошкова превоза у вези са коришћењем здравствене заштите само у случају професионалног оболења или повреде на раду⁷. У члану 52. овог Закона дефинишу се права лица (укључујући и оболеле од професионалних оболења) и она између осталог обухватају: 1) мере превенције и раног откривања болести; 2) прегледе и лечење у случају болести и повреде; 3) прегледе и лечење болести уста и зуба; 4) медицинску рехабилитацију; 5) лекове; 6) медицинска средства⁸. Такође, сходно члану 73. Закона, у случају професионалног оболења оболели има право на накнаду зараде за време привремене спречености за рад, која према члану 95. износи 100% основа за накнаду зараде⁹. Закон о здравственом осигурању у члану 101. дефинише да исплату накнаде зараде у случају професионалног оболења исплаћује послодавац од првог дана боловања.

Закон о пензијском и инвалидском осигурању у члану 17. наводи лица која нису осигурана али у случају професионалног оболења имају иста права као и осигурана лица¹⁰. Према члану 18., за случај професионалног оболења превиђена су следећа права:

- 1) за случај инвалидности - право на инвалидску пензију;
- 2) за случај смрти - право на породичну пензију;
- 3) за случај телесног оштећења - право на новчану накнаду за телесно оштећење;
- 4) за случај потребе за помоћи и негом другог лица - право на новчану накнаду за помоћ и негу другог лица.

⁷ Ово право се односи на следећа лица: 1) ученике и студенте на практичној настави; 2) која обављају послове на основу уговора о волонтерском раду; 3) која обављају привремене и повремене послове преко омладинске односно студенческе задруге; 4) која се налазе на додатном образовању и обуци по упути организације надлежне за запошљавање; 5) која учествују у организованим јавним радовима од општег значаја; 6) која учествују у акцијама спасавања; 7) која су ангажована у ватрогасним службама за гашење пожара и на обуци за гашење пожара; 8) која се налазе на оспособљавању и обучавању за одбрану и друге видове обуке за потребе одбране земље; 9) која су ангажована на обезбеђивању јавних скупова; 10) која се налазе на издржавању казне затвора док раде у привредној јединици завода за издржавање казне затвора (радионица, радилиште и сл.) и на другом месту рада; 11) која обављају сезонске послове у складу са прописима којима се уређује такав начин рада.

⁸ Наведена права имају и сви који су здравствено осигурани тако да права из члана 52. нису специфична за професионалне болести и повреде на раду.

⁹ Према члану 87. Закона о здравственом осигурању основ за накнаду зараде која се исплаћује из средстава обавезног здравственог осигурања чини просечна зарада коју је осигураник остварио у претходних 12 месеци пре месеца у којем је наступила привремена спреченост за рад.

¹⁰ Члан 17. Закона о пензијском и инвалидском осигурању: Права за случај инвалидности и телесног оштећења проузрокованих повредом на раду или професионалном болешћу остварују лица: 1) која обављају привремене и повремене послове преко омладинских задруга до навршених 26 година живота, ако су на школовању; 2) која се налазе на стручном оспособљавању, доквалификацији или преквалификацији, која упути организација надлежна за запошљавање; 3) ученици и студенти када се, у складу са законом, налазе на професионалној пракси; 4) која се налазе на издржавању казне затвора док раде у привредној јединици установе за издржавање казне затвора (радионица, радилиште и сл.) и на другом месту рада; 5) која обављају одређене послове по основу уговора о волонтерском раду.

Специфичности права из области пензијско-инвалидског осигурања код оболелих од професионалних болести су да се право на инвалидску и породичну пензију стиче без обзира на дужину претходног стажа осигурања¹¹ (члан 25. и 27.). Такође, уколико је губитак радне способности настао услед професионалног оболења, за одређивање висине инвалидске пензије рачуна се да је оболели остварио 40 година пензијског стажа (члан 69.). Треба истаћи да право на надокнаду за телесно оштећење могу остварити само особе оболеле од професионалних оболења или особе које су имале повреду на раду ако је телесно оштећење веће од 30% (члан 37.).

Обавезе послодавца везане за превенцију професионалних болести

Послодавац има обавезу да обезбеди запосленом рад на радном месту на коме су спроведене мере безбедности и здравља на раду (члан 9. Закона о безбедности и здрављу на раду). Законодавац је предвидео читав низ мера којим би послодавац требало да спречи појаву професионалних оболења и повреда на раду. Детаљан списак обавеза послодавца наведен је у члановима од 9. до 17. Закона о безбедности и здрављу на раду. Једна од најважнијих обавеза послодавца је процена ризика на радним местима¹². Уколико дође до професионалног оболења, послодавац је у обавези да уради нову процену ризика на радном месту на коме је дошло до професионалног оболења и да примени мере за умањење ризика. Као што је већ истакнуто, послодавац има обавезу да попуни Извештај о професионалном оболењу и да пријави сваки случај професионалног оболења Управи за безбедност и здравље на раду. Поред законских обавеза, послодавац има и друге обавезе проистекле из његове друштвене одговорности. Испуњавањем, односно неиспуњавањем тих обавеза, послодавац шаље веома јасну поруку запосленима. Те неформалне поруке запосленима, у великој мери одређују однос запослених према раду, предузећу и послодавцу. Тиме они у доброј мери утичу на успешност односно неуспешност одређеног предузећа и послодавца.

¹¹ То значи да у случају професионалног оболења које је довело до губитка радне способности, оболели, или у случају смрти његова породица, имају права на инвалидску или породичну пензију чак и у случају да је то лице радило само један дан.

¹² Често се дешава да послодавци ураде формалну процену ризика како би испунили законске норме а онда дође до појаве професионалне болести или повреде на раду које су могле бити спречене да је урађена квалитетна процена ризика. Појава професионалног оболења или повреде на раду доводи до знатних трошкова који далеко премашују трошкове квалитетне процене ризика и спровођења мера за умањење ризика.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО РАДА, ЗАПОШЉАВАЊА
И СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ
УПРАВА ЗА БЕЗБЕДНОСТ И ЗДРАВЉЕ НА РАДУ

СИНДИКАТ РАДНИКА
ГРАЂЕВИНАРСТВА И
ИНДУСТРИЈЕ ГРАЂЕВИНСКОГ
МАТЕРИЈАЛА СРБИЈЕ

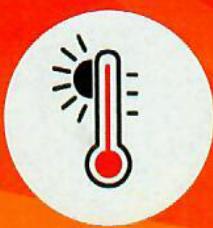

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО РАДА, ЗАПОШЉАВАЊА
И СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ
УПРАВА ЗА БЕЗБЕДНОСТ И ЗДРАВЉЕ НА РАДУ

BWI
Building and Wood
Worker's International

СМЕРНИЦЕ ЗА БЕЗБЕДАН И ЗДРАВ РАД НА ОТВОРЕНОМ ПРИ ВИСОКИМ ТЕМПЕРАТУРАМА

СМЕРНИЦЕ ЗА БЕЗБЕДАН И ЗДРАВ РАД НА ОТВОРЕНОМ ПРИ УСЛОВИМА НИСКИХ ТЕМПЕРАТУРА

Београд, 2021. године

СРГИГМС

Синдикат радника грађевинарства
и индустрије грађевинског материјала Србије

BWI
Building and Wood
Worker's International

ПРОФЕСИОНАЛНЕ БОЛЕСТИ - ПРАВА И ОБАВЕЗЕ -

Проф. др Петар Булат

Новембар, 2022. године

NEWPRESS
Стампарија

026/642-910
www.newpress.co.rs

newpress.doo

info@newpress.co.rs